

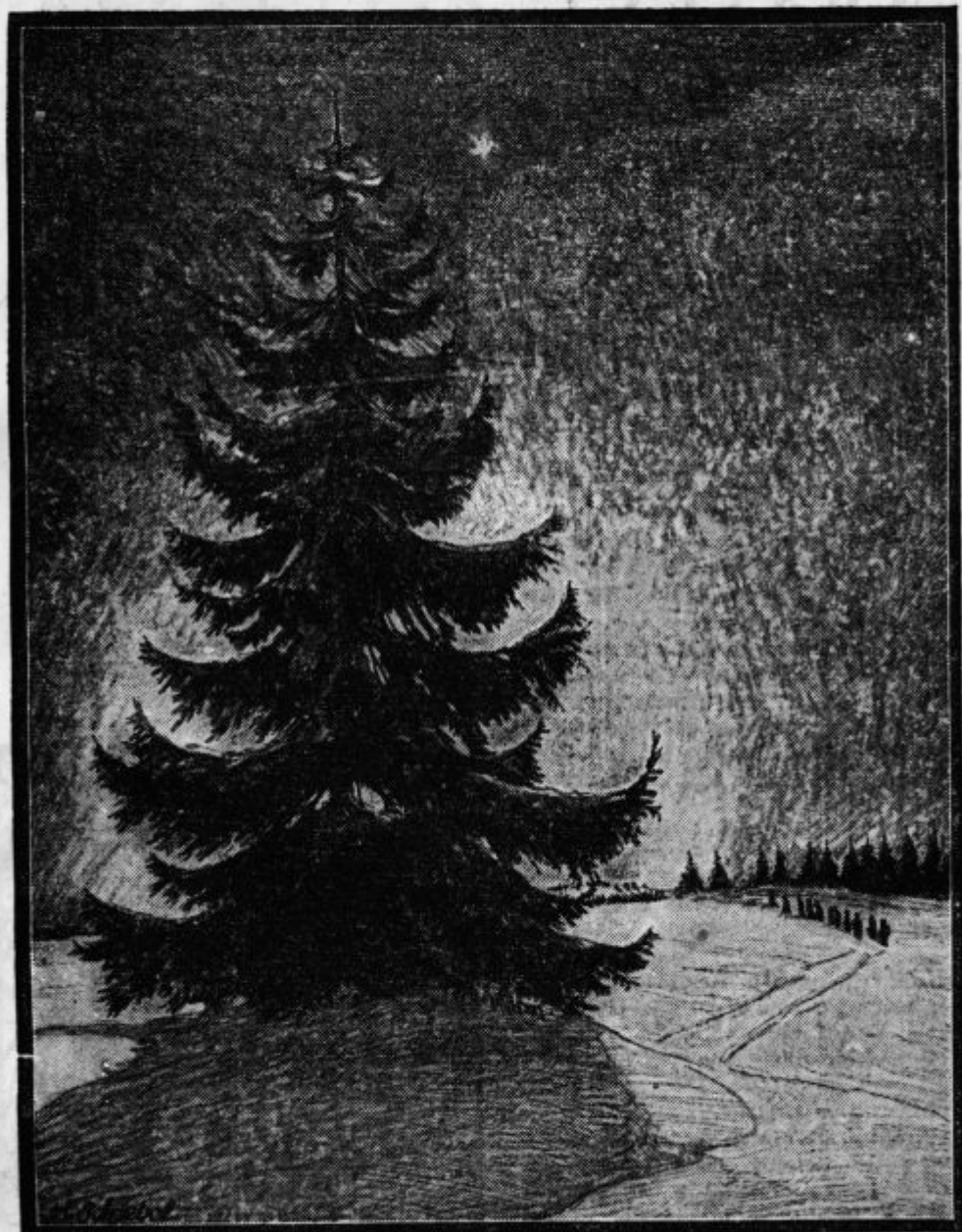
ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVIIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

ST. 26.

V LJUBLJANI, 25. DECEMBRA 1936.

KNJIGA 29

H. SCHIEBEL,

ZIMSKA NOČ

„NOSILCI“ ŽIVLJENJA

Biologija je že pred leti odkrila, da posegajo neke snovi v neznatnih količinah odločilno v naše življenje. Najdemo jih povsod v živih bitjih. K tem snovem pripadajo hormoni prav tako kakor vitamini in fermenti.

Razlika med njimi je prilično tale: hormoni so v splošnem soki notranjih žlez, vitamini so določene substance, ki nastajajo v zelenih rastlinah in mikroorganizmih, fermenti so spet snovi, ki so pred vsem važni za presnovo, a tudi za druga življenjska dogajanja.

Značilno za vse te snovi je to, da učinkujejo predvsem v neznatnih količinah. V tem pogledu sličijo snovem iz kemije, ki so znane pod imenom »katalizatorjev«. Ti katalizatorji povzročajo vsakovrstne procese že s samo svojo navzočnostjo v minimalni količini. Zato so tudi našim snovem nadeli ime »bioloških katalizatorjev«.

Tu gre v prvi vrsti za stanje znanosti o hormonih. Ta znanost se je med vsemi modernimi najbolj razbohotila. Tako danes n. pr. vemo, da spodbada in ureja cela vrsta hormonov spolna in ploditvena dogajanja. Za moškega je pri tem odločilen učinek tako zvanega steron«, za žensko pa »folikularni hormon« ali »hormon nosečnosti«. Od l. 1929. dalje izdelujejo ženski hormon v čisti obliki in to je velike važnosti za medicinske zdravilne metode. V področju zdravljenja ženskih bolezni ima ta hormon velik pomen. Kemično zgradnjo tega hormona so že določili. To velja tudi za moški hormon. Umetno izdelovanje moškega hormona še ni uspelo, razen tega ga je precej težko dobivati iz naravnih produktov.

Američani so pred nedavnim sporočili odkritje posebnega hormona v materinem mleku. Imenovali so ga proaktin in Riddle ga je pridelal v čisti obliki. Tudi ta snov nastaja v možganskem podaljšku in ima medicinski pomen kot spodbudilo za mlečne žleze.

Razen z odkrivanjem posameznih hormonov se znanost bavi seveda tudi z razkrivanjem njihovih lastnosti, bistva, pomena. Znani prof. Abderhalden je n. pr. ugotovil, da naše telo hormonov nikakor ne potrebuje enakomerno. To zavisi zelo znatno od prehrane. Tako se ravna potreba ščitnice po hormonu v odvisnosti s količino beljakovin v hrani. Inzulin v trebušni slinavki narašča s količino ogljikovih hidratov v hrani, torej s količino sladkorja, škroba (krompirja).

V zadnjem času poudarjajo veliko podobnost med hormoni in vitamini. Predvsem izvirajo oboji iz iste skupine alkoholov, tako zvanih sterinov. Kakor pri hormonih je tudi pri vitaminih potreba odvisna od hrane. Oboje moramo trajno dobavljati organizmu, če hočemo, da bo mogel v redu vršiti svoje funkcije. To se pravi: telo samo si mora trajno izdelovati hormone, vitamine mu pa dobavljamo z rastlinsko hrano. Opazovali so celo, da nedostajanje hormonov povzroča enake pojave obolenja kakor nedostajanje vitaminov. mdr

Christofor; v BETHLEHEMSKEM HLEVVU.

ONEČAŠČENI OGENJ SE MAŠČUJE

Oskar Loorits je za »Das miss-handelte und sich rächende Feuer« (Tartu, 1935, str. 90) zbiral 10 let narodopisno gradivo glede ognja, ki se za slabo ravnanje maščuje. Ljudje ga kolnejo, teptajo, gasijo s pomijami, češejo uši vanj, mu mečejo otroško blato v oči, itd. Sosedov ogenj je zadovoljen, ker gospodar lepo ravna z njim: blagoslavlja ga, dela križe čeženj, gasi ga s čisto vodo. Tipično je za to ljudsko pripovedništvo: pomenek dveh ognjev in požar pri zanikrnem gospodarju, pri čemer ostane nepoškodovan predmet, last dobrega sosedu.

Legende so znane narodom stoječim v grško katoliški okolici, od Romunov, Estoncev, Fincev, Livoncev, Letoncev, Litvancev preko vzhodnih Slovanov (Belov, Velikorusov, Ukrajincev) pa do Ostjakov, Tatarov, Burjatov.

Za vzorec navedem tole velikorusko pripovedko (str. 48):

V starini, ko vžigalice še niso bile tako razširjene kakor danes, so hranili ogenj pod rupo v pepelu. Nekoč ugasne kmetu žerjavica pod rupo, toda v peči je treba zakuriti, zato gre k

sosedu in si izposodi ogenj. Ko ga je prinesel domov, ga vrže pod rupo. V pepelu pa je bil še košček tleče žerjavice, ki je gospodar ni prej opazil. Tedaj se jameta ognja razgovarjati in se izpraševati, kako gospodinji postopata z njima. Kmetov ogenj je pravil, da gospodinja prav lepo dela z njim, pometa ga vselej s čisto metlo, vse opravlja blagoslavlja itd. Sosedov ogenj pa se je pritožil o svoji gospodinji, češ da je hudo nemarna, zmeraj pometa z umazano metlo, vsako stvar opravi brez blagoslova, itd. »Že davno hočem iti na izprehod, vendar tvoj gospodar je pozabil pri nas obod od sita.« — »Ah, o Božiču bo naš gospodar potreboval okvir, za otroke bo naredil balalajko, pa bo prišel k vam po obod.« — »No, takrat pa pojdem na izprehod.« In o Božiču je spalil sosedu vse gospodarstvo.

Estonki vseučiliški profesor se priporoča vsem, ki bi vedeli pri nas kako slično pripovedko, naj pošljejo besedila na tale naslov: O. Loorits, Eesti Rahvaluule Arhiiv, Tartu, Estonie.

A. D.

LETOŠNJA ZIMA

IVO LAPAJNE

Zemljepisno najbolj razčlenjena, razmeroma najgosteje naseljena celina, politično pa zadnje čase silno razgibana Evropa, je že več let sem nezadovoljna tudi s svojo zimo. Na sončnih obalah Sredozemnega morja dozoreva sredi večnega zelenja, v toplih zimah sicer tudi poslej sočno subtropsko sadje. Vsemu ostalemu zaledju, posebno srednji in severozapadni Evropi pa so prinesle minule zime nevšečnosti ne le ljudem, temveč tudi do skrajnosti izrabljeni poljedelski zemlji premalo prepotrebnega počitka. Vzhodno od črte Klajpeda—Odesa so plodne ruske žitnice sicer deležne izdatnejše snežne odeje, na rodovitnih poljih, po kotlinah in ravninah zapadno odtod pa skopari zima že nekaj let z mehкими kristalnimi kosmiči.

Nenavadno toplo, oceansko podnebje izpodriva prijetno vnanjo sliko bele zimske opojnosti Vlažno ovzdušje prenasičenega zraka izceja med ljudi vsakovrstne zimske bolezni. Poljedelstvo, zimski turizem in sport ter s tem v zvezi raznovrstni ljudski dohodki utrpel zaradi pomanjkanja snega nepopravljivo škodo.

Znano je, da domuje evropska zima na visokem tečajnem severu. Nad večno zaledenelim, prostranim Groenlandom se že v času, ko se Evropa še koplje v toplem jesenskem soncu, zbira ogromno morje mrzlega, do ledišča ohlajenega zraka. Ob prvi priliki se ta nakopičeni mraz razleze na zapadu proti Kanadi, vzhodno od Groenlanda pa na skandinavsko - rusko - sibirsko obal Severnega Ledenege morja. Neredko, kakor je bilo n. pr. letos v septembru in predlanskim v oktobru, plane jezik mrzlega vala že zgodaj jeseni daleč na jug, ter s sproženim težkim snegom povzroči občutno škodo še zeleni prirodi.

V normalnih zimah se razvije izven Groenlanda v listopadu nad Skandina-

vijo sekundarno zračno jezero mraza. Po severnovzhodni Rusiji in globoko v notranji Sibiriji tudi že čakajo ogromne rezerve zime na prvi povoljni sunek v Evropo. Prva skica na preprost način razlaga pohod takšne normalno nastale zime na jug in zapad Evrope. Topli oceanski zrak, zasidran z jedrom pred Velikobritanskim otočjem, se mora umakniti visokemu pritisku prodirajočega mrzlega zraka. Od zapadne Skandinavije preko Danske in dalje k Črnemu morju sproži takšna, normalno se razvijajoča zima, s padcem temperature na čelni strani, 0 do -10° C, močne snežne meteže. Prijatelji bele zimske prirode v vseh pokrajinah Evrope se le v takšnih primerih lahko vsele izdatne, pa tudi trajnejše snežne odeje.

Jeseni 1933. se je bila zadnjič najavila zima v tej prirodni ofenzivi. Debel sneg je tedaj že v novembru pokril Evropo globoko v Španijo in Italijo. Pr

vi teden decembra je nastopila normalna zima. Rusko sibirski mraz je pritisnil znova in izobarne črte posameznih temperatur na drugi skici razlagajo prodor takratnega, za polje, turizem in sport povoljnega začetka zime. Na evropski celini so se pomaknile izobarne črte daleč na zapad in tja do izobare 5°C je povsod močno snežilo. Visoki del Slovenije je tedaj prejel 100–140 cm, ravnine 40–60 cm snega.

Da evropske zime ne nastopajo vsako leto na naznačeni način in da zadnja leta tudi snežne plasti izdatno primanjkuje, je v veliki meri kriva krepkejša učinkovitost Zalivskega toka. Močni cikloni se porajajo iz njegove struje in pogostokrat, ko je na vremenski karti že tako rekoč najavljen pohod zime iz ohlajenega celinskega zaledja, vztrajno puhajo tople rezerve morskega zraka preko Velike Britanije in Danske v srednjo Evropo. Tako se dogaja, da v času, ko pokriva Zedinjene države ameriške globoko na jug debel sneg, leži nad Evropo visoko nad ničlo segreti zrak. In če se primeri, da ob razjasnjem nebu lega v kotline gosta zimska megla in daleč naokrog oblačno nebo ni v stanju izločiti padavin, žde zimske rezerve za groenlandsko-rusko-sibirskimi pregradami. Le tu in tam, po lokalnih vremenskih činiteljih povzročena snežna odeja kaj kmalu kopni — prava evropska zima je skažena.

Zaskrbljenim gospodarskim krogom obetajo letos posebno nemški meteorologi izdatnejše snežne padavine. Svoje napovedi opirajo na dejstva, da je velik del Evrope po letih suše 1933. in 1934. ter manj izdatnih padavinah lanskega leta bil letos deležen mnogo več dežja. In ker je močno jesensko

deževje v srednji Evropi in Nemčiji sploh pokazalo že zgodaj nagnjenost k sneženju, se nadejajo nemški vremenski strokovnjaki, da bo nadaljnja letošnja zima našla mnogo več opore v hladnih rezervah celinskega zraka ter pokrila Evropo po daljšem času spet z debelejšo snežno odejo. Pristaši vpliva sončnih peg na potek vremena napovedujejo, da bodo vsa leta do 1939. prav deževna in tako tudi zime z obilnimi snežnimi padavinami.

Jugoslavija, predvsem pa Slovenija, pripada v pogledu zime k ostalemu, srednjeevropskemu celinskemu tipu. Prislunjena pod visoki alpski lok in vklenjena neposredno v območje sredozemskih sekundarnih ciklonov, je bila Slovenija zadnja leta, ko so imeli naokrog razmeroma povoljno zimo, deležna kaj malo snežnih padavin. Med tem ko so velikobritanske depresije letos res vrgle na ostalo srednjo Evropo mnogo dežja, so bile jesenske padavine v našem alpskem svetu dokaj zmernejše. Sklepati na podlagi zaključkov nemških meteorologov na uspešno snežno zimo tudi pri nas, je prav tako neosnovano, kakor je težko ustvariti si čim verjetnejši potek nadaljnje naše zime. Če izvezemo prehodno krajevno sneženje, brez večje snežne podlage, lahko gotovo sklepamo:

Kadarkoli se bo ozračje Evrope zvrstilo v povoljni meri tako, da bo razpo reditev visokega in nizkega zračnega tlaka odprla ventil čakajočim hladnim rezervam na visokem severu in vzhodu, bo planila zima na jugozapad v že opisanem stilu in prinesla s seboj prav gotovo mnogo snega, zaradi dolgo zadržanega, nakopičenega hlada pa tudi dosti mraza. Primer, kakršen ni bil redek v vremenski kroniki tudi onih zim, ki so se prav kakor letošnja, najavile že z zgodnjim jesenskim snegom.

Ako se pa takšen normalen potek zime iz katerih koli razlogov ne bi mogel razviti, bodo krajevne toplotne razlike zraka sicer vrgle nekaj snega, toda vlažne, zmerom prisotne morske sappe bodo kvarile veselje prijateljem zimske opojnosti. Saj, kjer se že le deloma oglasi tako zvana sibirski zima, se odpočije gruda, prezimi z manj nevarnostmi za zdravje človek. Prezgodaj prebujena zemlja pa ni zmožna povračati truda, ki ga je že jeseni vsejal vanjo pridni orač.

ZADNJI IZMED AMUND- SENOVIH SPREMLJEVALCEV

Na slavni ekspedicijski ladji »Frame« je umrl pred nekaj dnevi 65 letni norveški kapitan Oskar Wisting, zadnji izmed Norvežanov, ki so spremljali Amundsena na njegovi slavni odpravi na južni tečaj.

Baš te dni, namreč 14. decembra, je minulo 25 let, odkar je Roald Amundsen stopil na južni tečaj in tam razvil norveško zastavo. Eden izmed njegovih štirih tovarišev pri tem svečanem aktu je bil sedaj umrl Oskar Wisting, veteran s »Frame« in izkušen pomorščak. Slavno ekspedicijsko ladjo »Frame«, ki je l. 1893. Nansena peljala proti severnemu tečaju in je rabila potem Sverdrupu za raziskovanje arktične Amerike (v letih 1898. do 1902.) je najel l. 1909. in potem od Nansena kupil Roald Amundsen, ker je bila tedaj najbolje zgrajena ladja za polarne odprave in je že s svojim imenom, ki pomeni po naše »Napreje«, simbolizirala uspeh.

Amundsen je bil na poti v Arktido, ko je zvedel, da ga je Peary v aprilu 1910. prehítel in stopil na severni tečaj. Tedaj se je odločni mož obrnil kratkomalo proti jugu. Šele za Madeiro je posadki sporočil, da hoče na južni tečaj. V poletju 1911. je z Rossove ledne plošče začel svoj pohod s sanmi in štirimi spremljevalci v notranjost antarktične celine. 14. decembra tega leta so možje z astronomskimi meritvami ugotovili, da so dosegli dolgo zaželjeni cilj, kratek čas prej nego kapitan Scott s svojimi spremljevalci, ki so razočarani od svojega neuspeha in po strašni borbi z viharjem in pomanjkanjem na povratku končali na tako tragičen način. Amundsen, otrok sreče, pa je še na povratku odkril 4000 m visoko gorsko verigo, ki ji je dal na čast norveški kraljici ime Gorovja kraljice Maud.

Wisting je ostal Amundsenu zvest tudi pozneje in je služil na njegovi ladji »Maud«. »Frame« so proglasili za narodno last in jo kot muzej zasidrili v pristanišču Osla. Wisting je pred nekoliko leti kot kapitan stopil v pokoj, vedno znova pa ga je vlekle na staro ladjo. Oblasti so spoštljivo ugodile prošnji starega pomorščaka, ke dar je prihajal v Oslo, da bi prebil noč na slavni ladji. Tako je prišel tudi pred neko-

liko dnevi, da bi izkoristil svojo staro pravico. Ladjo so bili že vso okrasili za proslavo 25 letnice, odkar se je pogumu norveških mož posrečilo, da so z njeno pomočjo izvršili eno največjih dejanj v zgodovini znanstvenega raziskovanja. Wisting je moral slutiti, da se mu bliža konec, zato je prišel nalašč nekoliko dni prej, da bi umrl na krovu, kjer je štirideset let prej začel življenje pomorščaka. Naslednji dan so ga našli mrtvega v njegovi kabini. Zadel ga je kap. V hladni roki je še držal neko Amundsenovo knjigo, zvest svojemu nekdanjemu vodji in tovarišu do zadnjega diha.

kk

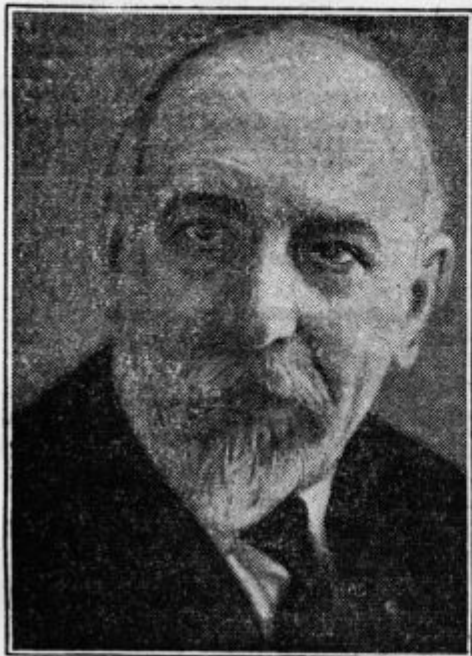
Srečne praznike!

★

NADALJEVANJE »TREH MUSKETIR-
JEV« v prihodnjem zvezku.

IZ LITERARNEGA SVETA

LUIGI PIRANDELLO

V svoji rimski vili je nenadno umrl italijanski dramatik in Nobelov nagrajenec (r. 1867 v sicilijanskem mestu Girgehti) Luigi Pirandello.

Pokojnikovo vnanje življenje ni bilo bogato. Prav tako je bilo malo znano njegovo literarno ime evropski javnosti. To se je zgodilo šele tako rekoč ob njegovi petdesetletnici, ko je nepričakovano zaslovel po evropskih gledaliških deskah predvsem s svojim delom »Šest oseb išče avtorja«, ki smo ga občudovali tudi v Ljubljani. Detrih deset let je trajala njegova slava, ki je čez noč kar izginila, kakor izgine iz spomina virtuozna scenična tehnika. Njegove igre so bile priljubljene igralcem, kajti pisal je vloge z živahnim temperamentom za mimične in oratorične uspehe. Popolna pozaba njegovih del in njih omalovaževanje je pač protidelovanje pretiranemu oboževanju in tega ni mogla popraviti niti Nobelova nagrada (1934). Nedvomno je literarna intelektualnost njegovih del ena izmed bistvenih sestavin poveljnega ustvarjanja. Navzlic hitremu padcu s podstavka mednarodne veličine je Pirandello marljivo delal naprej ter kot starec mnogo potoval. Bil je izredno plodovit literat. Ze pred dvema letoma je obsegala izdaja njegovih zbranih del dva in petdeset zvezkov. Smrt ga je dohitela med pisanjem drame »Goreki briganti« Italija je izgubila s njim eno glavnega in vitalnega zastopnika svoje lepe besede.

Notus

OSEL V KNJŽEVNOSTI

O slovstvo — oslovstvo! je vzdihnil neki knjigomrзец. A menda ni mislil na to, da je bratranec našega konja navdahnil mnogo literarna dela? Tako je angleški bard G. K. Chesterton opeval Kristovega osla:

Okoli sebe čuje vpiti
pa palme, glej, tepta s kopiti...

O Balaamovem dolgošču lahko bereš v sv. pismu, da je znal obvestiti svojega gospodarja. Iz korana pa posnemamo, da je Mohamed odbrzel v nebesa na uhuljetu, ki mu je bilo ime Al Borak, to je blisk: za današnjega flegmatičnega sivca je ta vzdevek popolnoma nemogoč. Ni li Alborak, močno potvorjen, podlaga za francoski basenski naziv: maître Alboron, t. j. stric Uhač? Meyer-Lübke v svojem R. H. W 1935 ne ve razlage za Alboron.

V ljubki bajki »Amor in Psiha« je prevajalec A. Sovre očrtal Apulejeve »Metamorfoze«, kjer najdeš fantastični roman »De asino aureo«. Lucius je s čarobo pretvorjen v uhjača in zadobi svoj človeški lik šele po mnogih pripetijah ali petpetijah.

Buridan, filozof XIV. stol., ni imel trmo-glavega sivčeta. Toda neki dan si je ustno — v njegovih spisih te basni ne srečaš — izmislil prisposodo za neodločnost: osel, žejan in lačen, pogine med korcem ovsa in vedrom vode, ker ne ve, česa bi se najprej lotil. Drugi tolmači pravijo, da gre za dva čisto enako kupa sena, enako oddaljena od omenjenega kopitarja.

Rucio, križenosec Sanča Pansa, ki stopa za Don Kihotovo Rosinanto, je pač eden največjih oslovskih značajev v pismenstvu. Z njim tekmuje znameniti Kadlšon (Cadi-chon), ki ga je mladinska pisateljica Mme de Ségur, rojena Rusinja Rostopčinova, vpletla v svoje »Mémoires«.

»L' Ane mort« ali »La femme guillotinée« je roman, kjer J. Janin, izumitelj časnikarskega podlistka, popisujejo pretirano grozo, parodira roman »Han d' Islande«, delo V. Hugoja, ki je l. 1880. zložil filozofsko pesnitev »L' Ane«, hoteč poveličevati nagon in naravo.

Costerjev Ulenspiegel pogosto jaše uha-tega četveronožca. Z enakim prometilom je veliki angleški romancier Robert Louis Stevenson prekriziral na Francoskem vse Cévennes in dal svojemu potopisu naslov »Potovanje na osličku« (Travels with a donkey in the Cévennes, 1879). Knjiga se čita še dandanes v Albionu. Svoje dni je močno razširila med britanskimi p'sci naznačen način ahasverjenja. Take potnike rojake je letos opisal v londonskem obzorniku Gordon H. West: Baring-Gould je, sedeč na krizatem hrbtu, zbral gradivo za »Sprehode po Rivieri: Sir Fr. Treves te takisto obiskal rimske in srednjeveške razvaline po francoskem jugu; Maria Ci-vielli je slično pripravljala na svojih izletih

»Satanovo žalost«; R. Juta je letos orisala Cannes in okoliške griče, premikajoč se z istim prometnim sredstvom; gospa Alee Tweedie je tako premerila ter opisala Selliho.

★

Pri Slovencih naš naslovnik ni v posebnih časteh. Pred svetovno vojno se je dal neki duhovnik tega priljka prekrstiti v: Stenovac. Mogoče pa se je prvotno pisal Oselj, kar pomeni: osten?

V pregovorih je naš sivi trpin označen navadno za bednika ali bedaka: Osel je vodo nosil, pa je od žeje poginil. — Osel pravi: Naj raste potlej trava ali ne, kadar mene ne bo. — Osel je osel, čeprav je Boga nosil — tako je zasolil dr. J. Zupan neljubemu škofu Wolfu (Wiesthaler, Lj. Z. 1885). Neki izrek poudarja njegovo previdnost: Osla spraviš le enkrat na led. — Vendar O. Zupancič je ošvrknil še to opreznost, češ

Osel gre le enkrat na led. Baš to je oslovstvo.

Modrec ve: danes sem pal, jutri bom plesal po njem.

Prešeren ga je postavil v neugodno luč s sonetom o kaši: abderitska pravda o oslovi sencl. Levstikova »Ježa na Parnas« zbadu Koseskega-Oslovskega. Aškerčev »Pegaz in osele« je mahnil po Mahničju banavzu. Stritar je malega kopitarja gledal s sentimentalnim očesom. Tako ga gleda tudi

J. Lapp: BOŽIČNA NOČ (lesores)

legenda, saj je bil sivec priča rojstvu v betlehemskem hlevu. Vendar I. Cankar ga je uporabil že kot simbol v noveli »Istrski osel«: bitje, priklenjeno na svoje trdo delo.

V znanosti se je kosmati rigavec malokdaj oglasil. Vidmarjev »Oslovski most« (1936) spominja na »asini pons« v Buridanovem spisu »Super summulas«. Sicer pa se pri Slovencih malokod goji Equus Asinus. Več ga je najti pri Hrvatih, kjer je kenjac (tovar, tovarič, tovarin) dobil izvrstnega umetnika v Anti Dukiju (roj. 1867): »Iz dnevnika jednog magarca«, delu, ki je izzvalo tudi v italijanski kritiki glasen odmev.

A. D.

KNJIGE IN BEVIJE

Uredništvo je prejelo:

KRONIKA SLOVENSkih MEST, letnik III, št. 3. Na uvodnem mestu je razmeroma kratek toda tehten prikaz življenja in dela slikarja-grafika Luigija Kastmirja po rodu iz Ptuja, posebnim ozidrom na slovenska mesta v njegovi grafiki. Važen za stremljenje novodobne arhitekture glede souporabe zlahnejših materialov je prispevek »Piračiški grobi v Ljubljani« (dr. L. Dolar-Mantuani). Nadaljuje se arhivalna studija dr. A. Vodnika »Francesco Robba«. Prav tako se nadaljujejo razprave dr. St. Škerija o italijanskem gledališču v Ljubljani, in dr. R. Andrejke o najstarejših ljubljanskih industrijah in dr. M. Senkoviča o obrtih v povojnem Mariboru. Začenja jo pa se v tem zvezku prispevki »Prebivalstvo Ljubljane v srednjem veku po svojih imenih in priljkih« (Jos. Maček), Pokopališča v Mariboru (dr. Vl. Travner), in Ob stoletnici ljubljanske kazine (dr. Iv. Lah). Razen tega vsebuje zvezek še statistiko prebivalstva Most (L. Pipp), Osnove sodobne zaščite otrok v Sloveniji (V. Jagodic) nekrolog Ev. Jarcu (Fr. Stelč) ter običajne rubrike. Tudi ta zvezek je bogato ilustriran. »Kronika« se naroča pri kulturnem oddelku ljubljanskega magistrata ter stane celoletno din 60.

ZDRAVNIŠKI VESTNIK, strokovno glasilo zdravništva v Sloveniji, leto VIII, št. 11. Zadnjič je bilo pomotoma navedeno, da je izšel zadnji letošnji zvezek, kar navzile sporočilo na platnicah, da izhaja Vestnik 10krat na leto, ni res, kar dokazuje pravkar izšla številka, ki prinaša na prvem mestu razpravo docenta dr. Iv. Matka o »Paroksizmalni hemoglobinuriji ex frigore«, ki se bo nadaljevala. Dr. St. Lutman poroča o kroničnem zastrupljenju z bencolom. Poročilo bo zanimalo tudi nezdravnike, saj so naši dnevni listi obširno poročali o zastrupitvah v neki mariborski krojaški de-

lavnica. Posebne pozornosti je vreden članek dr. Fed. Mikiča o smeri gibanja. Tople besede svojim zdravniškim tovarišem ob izseljeniški nedelji je napisal dr. Tomaž Furlan. Zdravnik dr. R. Neubauer se prav tako toplo spominja 60-letnega sanitetskega načelnika dr. Ernesta Mayerja. Slede za zdravnike važne rubrike, iz zdravniških društev, iz medicinskih časopisov, Nove knjige L. dr. »Zdravniški vestnik« se naroča pri upravi na Golniku in stane celoletno za nemedicince din 90, za zdravnike din 50.

ILUSTRIRTE ZEITUNG, LEIPZIG. V založbi J. J. Weber v Lipakem je izšla božična številka tega najstarejšega nemškega ilustriranega tednika z mnogimi barvnimi umetniškimi prilogami. Zvezek vsebuje med drugim serijo božičnih prispevkov sedanjih pesnikov v Nemčiji. Znani svetovni potnik Colin Ross pripoveduje o svojih božičnih doživljajih na potu. Sledi tedenski pregled dogodkov in slikah.

GOSPODINJSKI KOLEDAR za leto 1937. Uredila Utva. Cena (po pošti) Din 22. Naroča se v upravi: Ljubljana, Mirje 27.

BOG ZADOVOLJSTVA

Ernest Blum, šaljivi vodvilist in novinar, rojen 1836 v Parizu, je stanoval v Emeryjevi hiši. Hotel pokloniti gospodinjici kaj za novo leto, stopi v trgovino s cenenim kitajskim blagom. Tu opazi kip; debelo osebo naslonjeno na napet meh. »Kaj pa je tale sohica?« vpraša Blum.

»To je star kitajski bogec, tam mu pravijo božanstvo zadovoljnosti.«

»Božanstvo zadovoljnosti«, si misli pisec veseloiger, »bo kakor nalašč razodel gospe Emeryjevi, kako sem zadovoljen z nje-no postrežbo, obenem pa bo to leskalo njenemu kitajskemu okusu.«

»In to stane?«

»O, ni drago: 9 frankov 50.«

Blum radosten kupi in pošlje. Teden dni pozneje kosj pri gospe Emeryjevi.

»Saj ste znoreli!« vzklíkne gostiteljica, »da ste mi poklonili tako drago reč.«

»E, ni sila gospal.«

»Pač, pač. Jaz poznam te stvari, vaš umotvorček je star in jako redek. Nič se ne bom čudila, če sega v prvo dinastijo Mingov ali celo Konfucija.«

»Menšče, da spada v Konfucijevo dobo?«

»Tem bolj, ker sem včeraj obiskala X. a. švedenca, ki najbolje pozna kitajske in japonske predmete in ki je mojih mišl.«

Bluma zapeče vest. Ali se je trgovec ušel? Treba bo iti do njega in obzirno kupiti večjo zbirko kipcev po isti smešni ceni. Rečeno, storjeno.

»Imate še kaj kitajskih bogcev, kakršnega ste mi ondan prodali?«

»Nič več jih nimam«, odvrne starinar, »ampak pišite naravnost v Pont-a-Mousson, kjer jih izdelujejo... Vendar, veste, v trgovnici ne prodajajo na drobno. Veliko dvanašterico boste morali vzeti.« A. D.

STEKLENE HIŠE V USA

V Toledu (Ohio) izdelujejo steklene balvane, ki se uporabljajo pri zidanju večnadstropnih poslopij. Tvrdba, specializirana v tej stroki, napravi tudi tako tanke steklene niti, da se iz njih lahko obleka tke. Ta firma je zgradila štirinadstropen laboratorij iz stekla, v katerem bo nadaljevala svoje raziskave. S podobnimi hišami se madriškemu dijaku ne bo treba več zatekati po pomoč k vragu Asmodeju, ki mu oprezno dviga strehe, da more ukazeljni mladenič opazovati šege in običaje prebivalcev (glej Lesage: Sepasti hudič). Tudi Mencigerjev Abaddon bo imel lažji posel s svojim junakom. k.

PRAKTIČNE NOVOTE

Daljnogled za dva kovača

Daljnogled je stvar, ki bi si jo marsikdo kupil, če bi ne bila tako draga. Najnovejši daljnogled za sport, gledališče in kino, nemški izdelek, pa stane le 1.50 marke. Tako si ga lahko nabavi vsakdo. Malokdo bi verjel, da more to ukusno iz stisnjene mase izdelano gledalno orodje kaj rabiti. Toda leče so iz dobrega stekla,

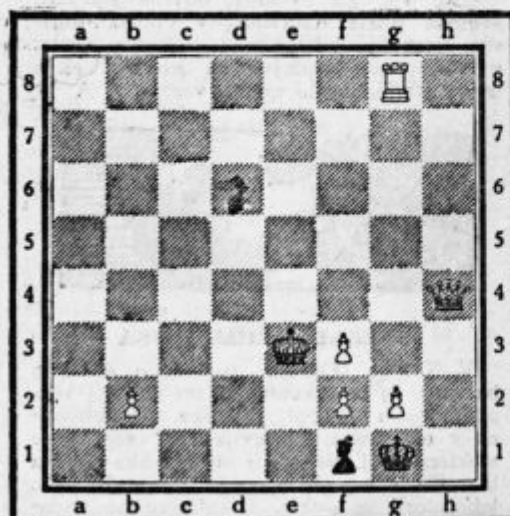

ki so optično sferično brušene, tako da dajejo ostre, nespačene podobe v 2 in polkratni povečavi. Kdor hoče torej v gledališču ali kinematografu spraviti dogodke ostro pred svoje slabe oči, lahko z uspehom uporablja ta ceneni daljnogled, ki tehta zavoljo svojega lahkega gradiva iz stisnjene mase tudi manj nego 100 g, tako da v žepu ne predstavlja nobene obtežbe. Samo ob sebi usnevno, da se da to kabalno rabiti tudi na prostora,

PROBLEM 186

Baron Holzhausen
Revista Scach. Italiana

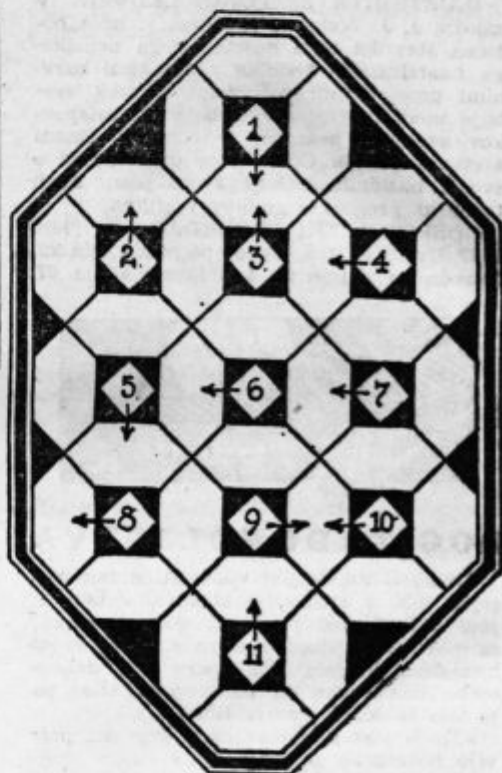

Mat v treh potezah

KRIŽALJKA „SATOVNICA“

Crassus

Zloge: a ba ba bar bel ca ca da e i ka
ka ka la la leml ma me me ni ri ri ro
sa sa ster tu za zem — je tako vstavljaj v
sate, da nastanejo naznačene besede oko-
li števil. Besede se pričenejo v satu s
strelco in se čitajo v smislu kazalca pri
uri. 1. grda jezikovna pogreška, 2. pole-
no; tudi sadje, ki gre rado od koščic, 3.
čolnarjeva pesem, 4. največji indski pesnik
6. stol. po Kr., 5. njena manija (franco-

ska), 6. Beethovnova simfonija, 7. ženako
ime, tudi vinska trta (v tuji obliki), 8.
mesarjeva žena, tudi Krpanovo orodje, 9.
Novi svet, 10. prosojen mavec ali sadra,
11. Henohov sin, prislovičen starec. — Re-
šitve je treba poslati najkasneje do 27. t.
m. Pravico do izrečane nagrade imajo
samo naši naročniki.

ZA BISTRE GLAVE

296

Velikodušno darilo

Neki dobronik je hotel prebivalce ne-
kega afriškega mesta osrečiti s tem, da bi
vsem tistim, ki bi hoteli ali mogli nositi
obuvalo, kupil čevlje. 5 odstotkov prebi-
valcev pa je imelo le eno nogo in druga
polovica je rajši hodila bosa. Koliko čev-
ljev bi moral dobronik kupiti v razmerju
s številom prebivalcev?

297

Kolesarji

Neki kolesar je rabil za 180 km dolgo
progo 3 ure več nego drug kolesar in pet
ur več nego tretji, ki je vozil spet 3 km
na uro hitreje nego drugi. Koliko časa je
rabil prvi kolesar, da je prevozil vso
progo?

Rešitev k št. 295

(Mešanica iz dveh raztopin)

Treba je vzeti dvakrat toliko 3-odstotne
kislina, kolikor 30-odstotne. N. pr.: 2+1
3-odstotne in 1+1 30-odstotne.

UREDNIK IVAN PODRŽAJ — TELEFON št. 3128 — UREDNISTVO NACELNO
NE VRAČA ROKOPIŠOV — IZDAJA ZA KONZORCIJ ADOLF RIBNIKAR —
TISKA NARODNA TISKARNA V LJUBLJANI, PREDSTAVNIK FRAN JERAN
Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafijeve ulica 5 — Mesečna naročnina Din 4,—
po raznašaleh dostavljena Din 5.—

